

UOT:811.512.162.

**AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ EYNI SƏS TƏRKİBİNƏ AİD ƏKS MƏNALI
SÖZLƏRİN YARANMASININ SİNTAKTİK YOLU**

f.ü.f.d., dosent Zülfüyyə İsmayil
Naxçıvan Dövlət Universiteti
ismayilzulfiyye@yahoo.com

Xülasə: Məqalədə Azərbaycan dilində eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlərin yaranma üsulları geniş şəkildə tədqiq olunur. Məlumdur ki, dilçilik sahəsində eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlərin sistemli və elmi tədqiqi böyük aktuallıq və elmi əhəmiyyət qazanmışdır. Bu mühüm hadisə Azərbaycan dili üçün də xarakterik olduğundan ciddi tədqiqat obyektinə çevrilmişdir. Eyni səs tərkibinə malik sözlərin əksmənalılığı dil faktı olaraq əhəmiyyətli olmasına baxmayaraq Azərbaycan dilçiliyində müfəssəl, geniş və bitkin bir şəkildə tədqiq edilməmişdir. Bu da mövzunun aktuallığını şərtləndirən ilkin, vacib və əsas cəhətidir. Buna görə də, məqalədə məhz Azərbaycan dilində eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlərin yaranma yollarının sintaktik üsulu tədqiqata cəlb olunub.

Açar sözlər: Azərbaycan dili, leksik, frazeoloji vahidlər, morfoloji, əks mənalı söz.

Ключевые слова: азербайджанский язык, лексический, фразеологизмы, морфологический, антоним.

Keywords: Azerbaijani language, lexical, phraseological units, morphological, opposite meaning word.

Sintaktik yolla söz yaratma prosesi Azərbaycan ədəbi dilinin leksikasının inkişafında mühüm rol oynamış və bu gün də oynamaqdadır.

Səlim Cəfərov “Müasir Azərbaycan dili. Leksika” adlı ali məktəb dərslərində komponentlər arasındakı əlaqələrin xüsusiyyətlərinə görə nitq hissələri üzrə mürəkkəb sözləri iki qrupa ayırır:

1) *Əlaqələrin bütün xüsusiyyətlərini maksimal sürətdə özündə əks etdirənlər, yaxud düzəltmə qaydaları müxtəlif olan mürəkkəb sözlər;*

2) *Əlaqələrə aid bütün xüsusiyyətləri minimal sürətdə özündə əks etdirənlər, yaxud düzəltmə qaydaları məhdud olan mürəkkəb sözlər;*

Bunlardan birinci qrupa mürəkkəb isim, sifət, zərflər, ikinci qrupa isə mürəkkəb feillər daxildir [10, s.18].

Sintaktik yolla əmələ gələn eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözləri də bu qruplar üzrə təsnif etmək olar:

1. əlaqələrin bütün xüsusiyyətlərini maksimal sürətdə özündə əks etdirənlər;

2. düzəltmə qaydaları müxtəlif olan eyni səs tərkibinə malik əks mənalı mürəkkəb sözlər.

Düzəltmə qaydaları müxtəlif olan eyni səs tərkibinə malik əks mənalı mürəkkəb sözlər tabelilik və tabesizlik əlaqəsi əsasında düzəlir.

1. Tabesizlik əlaqəsi əsasında düzələnələr:

Açgözlük

a) Sadə sifətlə düzəltmə ismin birləşməsindən yaranan eyni səs tərkibinə malik *açgözlük* sözünün “*tamahkarlıq, gözüdoymazlıq, hərislik*” və əksinə, “*çox böyük maraq, ehtiras, həvəs*” əks mənalılarına və onlara dair nümunələrə nəzər yetirək:

1. Tamahkarlıq, gözüdoymazlıq, hərislik

Əfruz bacı pərdə altında asdığı paltarın sayını-hesabını dolaşdırdığı halda, yenə də paltar əhvalatında həmin açgözlüyündə qalmışdı [3, s.31].

2. Çox böyük maraq, ehtiras, həvəs

Açgözlüklə mahniyə qulaq asmaq [3, s.31].

b] Antonim sözlərin birləşməsi yolu ilə düzəlmələr: *baş-ayaq, böyük-küçük, var-yox* və s.
Baş- ayaq

Antonim sözlərin birləşməsi vasitəsi ilə yaranan eyni formalı *baş-ayaq* sözünün sözdaxili əksmənalılıq yaradan iki mənası var: *tamamilə, başdan-ayağa, büsbütün, başdan-ayağa qədər* və *əksinə, başı ayağına və ayağı-başına tərəf*. Bu əks mənalıların işləndiyi nümunələr aşağıdakılardır:

1. Tamamilə, başdan-ayağa, büsbütün, başdan-ayağa qədər

Kafirə bax! Gör nə bədımandı bu! Dur qaçaq, oğlum, baş-ayaq qandı bu [3, s.238].

2. Tərs, əksinə, başı ayağına və ayağı-başına tərəf

Ümumi yaşayış evindəki balaca otaqda səhər tezdən yuxudan qalxan cavanlar Cəmillə Tahiri bir çarpayıda baş-ayaq yatmış gördülər [3, s.238].

Böyük-küçük

Düzəltmə qaydaları müxtəlif olan və antonim sözlərin birləşməsi əsasında yaranan eyni səs tərkibinə malik *böyük-küçük* sözünün izahlı lüğətdə *yaşlarından asılı olmayaraq hamı* və *əksinə, vəzifəcə, yaşca, böyük və kiçik olanlar* əks mənalı verilir. Bu mürəkkəb sözün əks mənalılarına və bu mənalara dair nümunələrə nəzər yetirək:

1.Yaşlarından asılı olmayaraq hamı

[Sarxan] daima lətifələrlə danışar, böyük-küçüyə baxmadan zərəfat eləməyi sevərdi [9, s.349].

Bəzən "böyüklü-küçüklü"şəklində işlənir

Böyüklü-küçüklü, hamı küçələrə çıxdı [3, s.349].

2.Vəzifəcə, yaşca böyük və kiçik olanlar

Yasavul böyüməsinə baxmayaraq, böyük-küçük tanıyır, yuxarının qabağında daha artıq xidmət göstərir [3, s.349].

Var- yox

Antonim sözlərin birləşməsi nəticəsində yaranan eyni fonetik tərkibli *var-yox* sözünün *bir adamın malik olduğu şeylərin hamısı* və *vur-tut, ancaq, yalnız, təkçə* əks mənalı var. Yazılışı və tələffüzü eyni olan mürəkkəb sözün əks mənalı və bu mənalıların işləndiyi nümunələr aşağıdakılardır:

1. Bir adamın malik olduğu şeylərin hamısı

Bu camaatın hər bir fərdi varını-yoxunu sizin sözlərinizin, fikirlərinizin yollarında fəda etməyə hazırdır [6, s.466] .

[Xan:] Bu gecə nömrədən var-yoxumu aparıb, bircə papağını qoyublar [6, s.466].

Bir quru canı əlindən getdi bir avarənin,

Var-yoxum tən o quru candı, apardın, ey nigar! [11, s.102] .

1.Vur-tut, ancaq, yalnız, təkçə

Müsləman qəzetlərinin yolunda canı dildən çalışan var-yox Ağdaş vilayətində bircə nəfər şəxsdir.

2. Tabelilik əlaqəsi əsasında düzəlmələr:

Başıdolu

a] Birinci komponenti təktərəfli birləşmə, ikinci komponenti sifət olan eyni səs tərkibinə malik *başıdolu* sözü düzəltmə qaydaları müxtəlif olan mürəkkəb sözlərdən biri olub, *ağıllı, dərrakəli* və *əksinə, məst, sərxoş, kefli* mənalı ilə əks mənalılığa xidmət edir. *Başıdolu* sözünün ikinci mənasına dair nümunəyə rast gəlinməsə də, ifadə etdiyi birinci mənaya dair nümunəyə nəzər yetirək:

1. Ağıllı, dərrakəli

[Mustafa bəy:] Çünki, doğrudan da, başıdolmuş oğlansan [3, s.241].

2. Məst, sərxoş, kefli

2] Düzəltmə qaydaları məhdud olan mürəkkəb sözlər qrupuna analitik yolla yaranan rəngarəng feil formalarının bəzilərini daxil etmək olar. Azərbaycan dilində işlənən analitik feillər iki qismə ayrılır: “komponentləri feil olanlar; komponentlərindən ancaq sonuncusu feil olanlar” [13, s.84].

Dissertasiya işində komponentləri feil olan eyni səs tərkibinə malik əks mənalı mürəkkəb feillər yoxdur, buna görə də, komponentlərindən ancaq sonuncusu feil olan, yaxud müstəqilliyini itirməmiş köməkçi feillə düzələn eyni səs tərkibli, əks mənalı mürəkkəb feillərdən bəhs olunur. Bu qrup feillərin aşağıdakı növləri vardır:

a) Adlıq hissəsi təktərəfli birləşmə şəklində olub, subyektə ifadə edən eyni səs tərkibinə malik əks mənalı mürəkkəb feillər; *ad qoymaq, adı çıxmaq, arası açılmaq, can vermək, əl eləmək, təhrik etmək, hökmü keçmək, vəkillik etmək*.

Ad qoymaq

Komponentlərdən ancaq sonuncusu feil olan eyni səs tərkibli *ad qoymaq* mürəkkəb feili: *yaxşı işləri ilə adını əbədləşdirmək, şöhrət qazanmaq və böhtan atmaq, ləkələmək, biabır etmək, bədnam etmək* kimi əks mənalarla malikdir. İzahlı lüğətdə feilin sadəcə əks mənaları qeyd olunur. Bədii ədəbiyyatda isə mürəkkəb feilin əks mənalarından ancaq birinci mənaya dair nümunə verilir, bu fakt həmin feilin dilimizə məxsus olmasına rəğmən məhdud dairədə işləndiyini göstərir:

1. Yaxşı işləri ilə adını əbədləşdirmək, şöhrət qazanmaq [bu mənada “ad qoyub getmək” şəklində də işlənir]

Yetişdi sahilə köhnə tərlanım,

Tarixdə ad qoyan o qəhrəmanım [16, s.43].

2. Böhtan atmaq, ləkələmək, biabır etmək, bədnam etmək

Kənddə özünə elə bir ad qoyub ki: Qurd Cəbrayıl.

Uşağa niyə ad qoyursan?!

Adı çıxmaq

Müstəqilliyini itirməmiş köməkçi feil vasitəsilə düzələn eyni fonetik tərkibli mürəkkəb feillərdən biri *adı çıxmaq* feilidir. Bu feil: *şöhrət qazanmaq, məşhur olmaq* kimi müsbət mənə ilə yanaşı, bəzən *mənfi mənada* işlənərək dilimizdə əksmənalılığın yaranmasında əsas rol oynayır. Bu mürəkkəb feilin birinci mənəsi ilə bağlı nümunə yoxdur, ikinci mənaya dair isə izahlı lüğətdə yalnız bir nümunə verilir:

1. Şöhrət qazanmaq, məşhur olmaq

2. Bəzən mənfi mənada işlənir

[Laçının] kənd uşaqları arasında adı çıxmışdı [3, s.43].

Arası açılmaq

Düzəltmə qaydaları məhdud olan və komponentlərindən ancaq sonuncusu feil olan eyni səs tərkibinə malik *arası açılmaq* feilinin izahlı lüğətdə iki əks mənası qeyd edilir: *yaxınlaşmaq, dostlaşmaq və pozulmaq, arası dəymək*. Mürəkkəb feilin əks mənalarına və onlara uyğun nümunələrə nəzər yetirək:

1. Yaxınlaşmaq, dostlaşmaq

O, şəndir, Sübhənverdizadə ilə arası açılmağına çox sevinir [3, s.126].

2. Pozulmaq, arası dəymək

Cavad xanla İraklinin arası açıldığı üçün İrakli Cavad xanı götürüb yerinə Rəhim xanı keçirmək istəyirdi [3, s.126].

Təhrik etmək

Adlıq hissəsi təktərəfli birləşmə şəklində olan və subyekt ifadə edən eyni səs kompleksinə malik *təhrik etmək* feilinin dilimizin izahlı lüğətində iki əks mənası qeyd olunur: *bir işi görməyə həvəsləndirmək, sövq etmək* və mənfi mənada işlənən *pis bir işə sövq etmək, həvəsləndirmək*. Sözdaxili əksmənalılıq yaradan mürəkkəb feilin əks mənalarına və bu mənaların işləndiyi nümunələrə nəzər yetirək:

1. Bir işi görməyə həvəsləndirmək, sövq etmək

M.F.Axundzadəni yazıçılığa təhrik edən də bədii zövqündən daha artıq ictimai məfkurələri idi [6, s.292].

2. Pis bir işə sövq etmək, həvəsləndirmək

Oğurluğa təhrik etmək. Cinayətə təhrik etmək [6, s.292].

Hökmü keçmək

Müasir Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibini eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlər hesabına zənginləşdirən və komponentlərindən ancaq ikincisi feil olan *hökmü keçmək* mürəkkəb feili “*hökmü, qüvvəsi, nüfuzu, təsiri olmaq, əmri, göstərişi yerinə yetirilmək*” və əksinə, “*öz qüvvəsini itirmək, nüfuzunu itirmək*” kimi əks mənaları özündə cəmləşdirir. Mürəkkəb feilin ifadə etdiyi birinci mənaya dair nümunə nədənsə göstərilir. Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində feilin hər iki əks mənası qeyd edilir və yalnız ikinci mənə ilə əlaqədar nümunə göstərilir:

1. Hökmü, qüvvəsi, nüfuzu, təsiri olmaq, əmri, göstərişi yerinə yetirilmək;

2. Öz qüvvəsini itirmək, nüfuzunu itirmək.

Köhnə qərar hökmdən düşdü [4, s.399].

Lakin, bizim fikrimizcə, feilin birinci mənasına aid nümunələr danışiq dilində çox istifadə olunur. “Bayramın hər yerdə hökmü keçirdi”, “Bu kağızın hər yerdə hökmü keçir” və b. bu kimi cümlə modelləri dilimizdə kifayət qədər işlənməkdə və fəallıq təşkil etməkdədir.

Vəkillik etmək

Adlıq hissəsi təktərəfli birləşmə şəklində olub, bilavasitə subyektlə bağlı olan eyni fonetik tərkibli *vəkillik etmək* feilinin dilimizdə enantiosemiya hadisəsi sayılan iki əks mənası var: *vəkil sifəti ilə məhkəmədə və s.-də başqasının işini aparmaq* və adətən, mənfi mənada işlənən *başqasının əvəzinə danışmaq, iş görmək*. Mənə baxımından bir-birindən fərqlənən bu mürəkkəb feilin izahlı lüğətdə sadəcə əks mənaları göstərilir:

1. Vəkil kimi məhkəmədə iştirak etmək.

Samir məhkəmələrdə *vəkillik edir*.

2. Başqasının əvəzinə danışmaq.

Başqasının əvəzinə az *vəkillik elə*.

b) Feilin adlıq hissəsi təktərəfli birləşmə şəklində ismin təsirlik halında olub, obyektə ifadə edə bilən eyni səs tərkibinə malik əks mənalı feillər: *əl-ayağını toplamaq, əlinin dalını yerə qoymaq*.

Cana gətirmək

Adlıq hissəsi yönlük halda olan və obyekt bildirən eyni səs tərkibli *cana gətirmək* feilinin “*təngə gətirmək, bıqdırmaq, bezikdirmək, usandırmaq*” və “*dirçəltmək, diriltmək, canlandırmaq*” kimi mənaları əksmənalılıq bildirir. Bu mürəkkəb feilin əks mənaları və bu mənaların işləndiyi nümunələr aşağıdakılardır:

1. Təngə gətirmək, bıqdırmaq, bezikdirmək, usandırmaq

[*Xortdan:] İblisi cəhənnəm əhli bir növ cana gətirmişdi* [3, s.384].

2. Dirçəltmək, diriltmək, canlandırmaq

Gülə sənsiz nəzər etsəm, *gətirər canə* məni [3, s.384].

Cana gəlmək

Feilin çoxmənalılığı əsasında yaranan eyni fonetik tərkibə malik *cana gəlmək* feilinin Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində verilən “*zəhləsi getmək, təngə gəlmək, darıxmaq, bıqmaq, usanmaq*” və “*dirçəlmək, dirilmək, canlanmaq*” kimi mənalara mürəkkəb feilin enantiosemiya hadisəsinin qədim tarixi köklərə malik dil hadisəsi olduğunu göstərir. *Cana gəlmək* feilinin ifadə etdiyi əks mənalara və bu mənalara dair aşağıdakı nümunələrə nəzər yetirək:

1. Zəhləsi getmək, təngə gəlmək, darıxmaq, bıqmaq, usanmaq

Bəs deyilmi, burda gəldim cana mən? [3, s.383].

Vıyıldamaq bəlkə də xoşdur sana,

Mən gəlmişəm artıq bu işdən cana [15, s.285].

Yar kənara gəlicək, bən çü miyanə gəlmişəm,

Şimdi ki, irdi firqəti, dərd ilə canə gəlmişəm.

2. Dirçəlmək, dirilmək, canlanmaq

Güllər yenə cana gəldi,

Bağça ətə-qana gəldi [15, s.51].

d) Feilin adlıq hissəsi ismin yerlik halında olub, obyekt ifadə edən eyni səs tərkibinə malik əks mənalı feillər: *saqqalını dəyirməndə ağartmaq*.

Saqqalını dəyirməndə ağartmaq

Adlıq hissəsi ismin yerlik halında olan və obyekt bildirən eyni səs kompleksli “*saqqalını dəyirməndə ağartmaq*” feilinin əks mənalara bunlardır: *çox görüb, çox işləyib böyük təcrübə qazanmaq və qocaldığı halda heç bir şey öyrənməmək*. Tədqiqat zamanı bu sözün əks mənalara ilə bağlı nümunələrə nə Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində, nə də istifadə olunan bədii ədəbiyyatda rast gəlinir, bu səbəbdən sadəcə əks mənalara qeyd olunur:

1. Çox görüb, çox işləyib böyük təcrübə qazanmaq

2. Qocaldığı halda heç bir şey öyrənməmək

e) Feilin adlıq hissəsi ismin çıxışlıq halında olub, obyekt ifadə edən eyni səs tərkibinə malik əks mənalı feillər: *ağlını başından çıxarmaq*

Nəticə. Nəticə olaraq qeyd edək ki, dialekt və şivələrimizdə eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlərin varlığı və dilimizin lüğət tərkibinin inkişafında bu sözlərin xüsusi rola malik olması dilçilikdə təsadüfi yanaşılmanın yanlış olduğunu göstərir;

Dilimizdə sintaktik yolla eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlər lüğət tərkibinin zənginləşməsində xüsusi rol oynayır. Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibinin sintaktik yolla eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlər hesabına zənginləşməsində feillər üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan dilində eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlər başqa dillərdən alınan sözlər hesabına da yaranır və dilimizin lüğət tərkibini sözdaxili əksmənalılıq yaradan alınma sözlər hesabına inkişaf etdirir. Leksik-morfoloji üsulla yaranan eyni səs tərkibli, əks mənalı sözlər leksik-semantik üsulla alınan alınma sözlərlə müqayisədə çoxluq təşkil edir. Alınmaların hər iki qrupunda ərəb dilinə məxsus eyni səs tərkibinə malik əks mənalı sözlər üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan dilində enantiosemiya hadisəsində nitq hissəsinə görə isim, sifət və feillər daha çox üstünlük təşkil edir. Əvəzlik və say enantiosemiyada ən az iştirak edən nitq hissəsi olaraq səciyyələndir.

Köməkçi nitq hissələri arasında ədat, modal söz və nidalara sıxılıqla enantiosemiya hadisəsinə uyğunluq göstərir. Aydın olur ki, enantiosemiya yalnız əsas nitq hissələrinə deyil, eyni zamanda köməkçi nitq hissələrinə də xas dilçilik hadisəsidir.

Ədəbiyyat

1. Araz, M. Seçilmiş əsərləri / M.Araz. İki cildə, II c. – Bakı: Lider, – 2004. – 232 s.
2. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2007. – 568 s.
3. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Dörd cildə, I c. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2006. – 744 s.
4. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Dörd cildə, II c. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2006. – 792 s.
5. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Dörd cildə, III c. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2006. – 672 s.
6. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. Dörd cildə, IV c. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2006. – 712 s.
7. Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. Üç cildə, I c.-Bakı: Şərq- Qərb, 2005.-424 s.
8. Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. Üç cildə, II c.-Bakı: Şərq- Qərb, 2005.-408 s.
9. Cavad, Ə. Seçilmiş əsərləri / Ə.Cavad. Beş cildə, I c. – Bakı: Şərq-Qərb, – 2005. – 296 s.
10. Cəfərov, S.Ə.Müasir Azərbaycan dili. Leksika/S.Ə.Cəfərov. II hissə.-Bakı:Şərq-Qərb,2007.192s
11. Hüseynova, M.N. Müasir Azərbaycan dili: Aşıq və el şairlərinin yaradıcılığında dialektizmlərin öyrədilməsinə dair (Dərələyəz mahalı üzrə), (metodik vəsait) / M.N.Hüseynova. – Bakı: Vətən, – 2015. – 52 s.
12. Xəlilov, B.Ə. Azərbaycan dilinin leksikologiyası / B.Ə.Xəlilov. Bakı:Nurlan,-2008.-442 s.
13. Məmmədov, N.N.Azərbaycan dilçiliyinin nəzəri əsasları/N.N.Məmmədov.Bakı:Maarif, – 1971. – 367 s.
14. Səhhət, A. Seçilmiş əsərləri / A.Səhhət. – Bakı: Lider, – 2005. – 456 s.
15. Şaiq, A. Seçilmiş əsərləri / A.Şaiq. Üç cildə, III c. - Bakı:Avrasiya Press, -2005. -536 s
16. Ulutürk, X.R. Seçilmiş əsərləri / X.R.Ulutürk. II cildə, I c.-Bakı:Şərq-Qərb, -2005. -296 s.
17. Vurğun, S. Seçilmiş əsərləri / S.Vurğun. Dörd cildə, I c. -Bakı: Şərq-Qərb, -2005. -264 s.
- 18.Vurğun, S. Seçilmiş əsərləri / S.Vurğun. Dörd cildə, IV c.-Bakı: Şərq-Qərb,-2005.-400 s.

**THE SYNTACTICAL WAY IN FORMATION ANTONYMS IN
AZERBAIJAN LANGUAGE****Zulfiyya Ismayil****Summary**

The article extensively studies the methods of formation of antonymous words with the same sound composition in the Azerbaijani language. It is known that the systematic and scientific study of antonymous words with the same sound composition has gained great relevance and scientific importance in the field of linguistics. Since this important phenomenon is also characteristic of the Azerbaijani language, it has become a serious object of research. Although the antonymousness of words with the same sound composition is important as a linguistic fact, it has not been studied in detail, widely and exhaustively in Azerbaijani linguistics. This is the initial, important and main aspect that determines the relevance of the topic. Therefore, the article specifically involves the study of the syntactic method of the formation of antonymous words with the same sound composition in the Azerbaijani language.

**СИНТАКСИЧЕСКИЙ ПУТЬ В ОБРАЗОВАНИИ АНТОНИМОВ В
АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ***Зульфия Исмаил**Резюме*

В статье подробно изучаются способы образования противоположных по значению слов с одинаковым звуковым составом в азербайджанском языке. Известно, что в области языкознания системное и научное изучение антонимичных слов с одинаковым звуковым составом приобрело большую актуальность и научную значимость. Это важное событие стало серьезным объектом исследования, поскольку оно характерно и для азербайджанского языка. Хотя антонимия слов с одинаковым звуковым составом является важным лингвистическим фактом, в азербайджанском языкознании она подробно, широко и исчерпывающе не изучена. Это основной, важный и основополагающий аспект, определяющий актуальность темы. Поэтому в статье основное внимание уделяется синтаксическому способу образования противоположных по значению слов с одинаковым звуковым составом в азербайджанском языке.

*Rəyçi: AMEA-nın müxbir üzvü Əbülfəz Quliyev**Naxçıvan Dövlət Universitetinin Azərbaycan dilçiliyi kafedrasının 27 fevral 2025-ci il tarixli 03 sayılı protokolu**Daxil olma tarixi 15 may 2025-ci il*